

νης με τὰ παρέμφρατα και πασιζόνουε νὰ διώξουε τὰ χάλια της με τις δοτικές.

Αφίνουε λοιπόν τὸ βαποράκι νὰ πάη στὴν Πρίγκηπο, και πηγαίνουε στὸ μέρος ποὺ μαζεύουε ται αὐτοὶ ποὺ σοὺ λέω.

Μιά σάλα, μιὰ ἔδρα στὸ βῆθος και στὴ μέση ἀράδες ἄδεια καθίσματα. Γιὰ τὴν κακὴ μας τὴν τύχη δὲ μαζευτήκανε σήμερα. Κρέμας ποὺ δὲ θ' ἀκούσουε κατιτίς ἀπὸ κανέναν ποὺ ξέρει τί λέει, κ' ἔχουε μερικὸς τέτοιους ἔδω. Κι: ἀκόμα μεγαλύτερο κρέμα ποὺ δὲ θ' ἀκούσουε τὴν καθάρια τὴ Βυζαντινὴ κορακίστικη, με τις πιὸ καινούριες ἀντίκες ποὺ βγήκαν ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς ἀρχαιότητος. Στὴν Ἀθήνα δὲν τὴν ἀκούε τὴν κορακίστικη τόσο καθάρια. Ἐκεῖ ξεχνουὺν κάποτες οἱ καθηγητάδες και σοὺ πετοῦν και καμιὰ ρωμαϊκὴ λέξη. Ἐδῶ τέτοιες ἀταξίες δὲν ἔχει. Κάθε λέξη ζυγιασμένη, κάθε φράση ἀραδιασμένη με τάξη, ποὺ λὲς και σὲ Μουσεῖο τις βλέπεις.

Ἔτυχε νὰ παραβρεθῶ σὲ τέτοια Πολίτικη Συνεδρίαση μιὰ φορὰ. Τὰ καθίσματα εἴταν πέρα πέρα γεμάτα εἴτανε «Χημεία» τὸ μάθημα. Καλὰ τὴν ἤξερε τὴ Χημεία ὁ Καθηγητὴς, και τοὺς ἄρεζε πολὺ τῶν Πολίτιδων ἢ Χημεία. Μιάμιση ὥρα κάθουεταν ἔδω και τὸν ἀκουγαν.

Βλέπεις; ἀπὸ τὴν οὐρὰ ἐπιχεσε τὴ δουλειὰ κι ὁ Πολίτης. Ἀρχίζει τὴν ἐθνικὴ προκοπὴ ἀπὸ και ποὺ τὴν τελειώνουε οἱ ἄλλοι. Ἐμεῖς, ποὺ τὴ μύτη μας δὲν ξέρουε νὰ διαφευγῶμε ἀ μᾶς φοβερὴν με τὸ γρόθο του ξένου, ποὺ δὲν μπορούε μήτε νὰ παινευτοῦμε πὼς μᾶς θάψουε μέσα σὲ χῶμα δικό μας, καθίζουε σ' αὐτὰ τὰ θρανιά με ραχάτι κι ἀκούε τῆς Χημείας τὰ θάματα. Καλὰ ποὺ δὲν εἶναι κοντὰ μας κανέναν τους. Θὰ μᾶς ἔδραζε λόγο γιὰ τὸν ἱερὸ τὸ σκοπὸ τῆς «Παιδείας». Θὰ μᾶς ἔλεγε πὼς αὐτὴ ἢ ἔδρα ποὺ βλέπουε, κ' οἱ ἄλλες ποὺ δὲν πῆγαμε νὰ τις δοῦμε, εἶναι «Βωμοὶ Μουσῶν», εἶναι «ἀγκυραὶ ἐθνικῆς σωτηρίας». εἶναι «ἡ δύναμις...» Με τὸ συμπάθειο, καθηγητὴ μου, ἔμορφα πράματα λὲς, ἔμεῖς ἔμορφα συλλογισμοῦμαστε κ' ἐν ἄλλο, πὼς κάποια ἀπελέκητα ξύλα ἀπὸ τὴν Ἰδρα κι ἀπὸ τὸ Σούλι διδάξανε μιὰ φορὰ τὸ ἔθνος Χημεία πιὸ χρησιμὴ ἀπ' αὐτὴνα ποὺ ἀκούσα δὴ μέσα. Κι ὅσο γιὰ τὴ δύναμη ποὺ μᾶς ψάλλεις, ἤθελα νὰ ξέρω πὼση τέτοια δύναμη εἶχανε μαζεμένη μέσα στις κάπτες τους ἐκεῖνοι ποὺ κατέβηκαν ἀπὸ τὰ βουνὰ και μᾶς ἐφτείαζαν κατιτίς. Και γιὰ ν' ἀρήσουε τοὺς μεγάλους ἐκείνους πατριώτες στὴν ἡσυχία τους, κάμε μας τὴ χάρη και πὲς μας με τὸ μελίρρυτο στόμα σου, τί καλὸ μᾶς ἔκαμαν ὡς τὴν ὥρα οἱ μετοχῆς και τὰ παρέμφρατα, ποὺ τὰ σπεύρετε σὸν πατάτες στὴ Ρούμελη, στὴ Μακεδονία, στὴν Ἠπειρο; Ὡς πότε πιά θὰ νανουρίζουε τὰκαμάτικο αὐτὸ τὸ ἔθνος μ' ἀνωφέλητα λόγια, με παλιές ἱστορίες; Πότε θὰ τοὺ βάλουε σπέρτο στὸ ρουθούνη νὰ τὸ ζυπνήσουε; Ἐύπνησέ το ἔτσι τὸ ἔθνος, κι αὐτὸ μονάχο του θὰ τις θυμηθῆ τις περασμένες τις δόξες. Μονάχα τους θάβουε τὰ γράμματα κ' οἱ Χημείες. Ἄς μᾶθη πρῶτα τὸ ἔθνος ἀπὸ δουλειὰ. Ἄς εἶναι γιὰ τὴν ὥρα φιλολογία του τὰ κλέφτικα τὰ τραγούδια, και Χημεία του—τὴ Χημεία του ἄς ἀνεβαίνη στὸ βουνὸ κι ἄς τὴ μαθαίνη. Κ' ἡ λογιότη σου, ποὺ ξέρεις και μιλάς τόσο ἔμορφα, βάλε τσαρούχια και γύριζε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ, και δίδασκε τὴν ἀληθινὴ τὴ Χημεία ποὺ ἀνάει τὰ στήθια και ζυπνάει τοὺς λαοὺς.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΡΙΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΟΡΓΗ

Καράβια ταξιδεύετε πολλὴν καιρό. Και πάλι Με τὰ παννιά ἀνεμόδαρτα, περήφανα, σκληρὰ Γιὰ κάποια τάχα ἀγύριστα ταξίδια; μοκρινὰ Ἀπὸ τὰ μάτια χάνετε κι ἀπὸ τὸ περιγιάλι.

Κι ὁ ναύτης ὁποῦ τ' ἄδοξα τὰ γέρα του περῶ Στου μάλου τὰ ρηχὰ νερὰ παρόμερα ἐκεῖ κάτω, Τὰ χρόνια, τὰ σοντρόφια του θυμῶνται τὰ παλιὰ Και εἶχνη δαγῆς ἀνάθεμα στὸ βίος και στὰ παιδιά του!...

ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΩΡΟΣ

ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

(Γιὰ νὰ τὰκούσουε κι ἄλλοι)

Ἔχω, ἀπὸ πολὺν καιρό, σχηματίσει μιὰ ἰδέα ποὺ, μ' ὅλη τὴ πικρὴ ἀλήθεια ποὺ περιέχει δὲ θὰ διστάζω νὰ τὴν πῶ ἢ φοιτητικὴ νεολαία στὴν Ἑλλάδα ἀντιπροσωπεύει ὅ,τι πιασδρομικὸ κι ἀνόητο. Ἀντίς με τὴ μόρφωση, ποὺ ὑποτίθεται πὼς ἀποχτάει τόσα χρόνια πάνω στὰ θρανιά, νὰ γίνεται ἀνεξαρτήτη στὴ σκέψη και στὴ γνώμη, γίνεται ὄργανο τοῦ πρώτου δημαγωγοῦ, τοῦ πρώτου τυχόντα Μιστριώτη, και τοῦτο σ' ὅλα τὰ ζητήματα. Τὰ γεγονότα εἶναι ἀκόμα φρέσκα στὴ μνήμη καθεμῖαν ὡς γιὰ νὰ μὴ χρειαστῆ νὰ γίνη πλατύτερος λόγος γιὰ τὰ κανιβαλικά ἐπεισόδια τῶν Βαγγελικῶν ποὺ ρεζιλιέψανε τὴν Ἑλλάδα μπροστὰ στὴν Εὐρώπη. Οἱ ντροπιαστικὲς σκηνὲς κατὰ τοῦ καθηγητῆ κ. Ἀντρεάδη και τὴν τελευταία τὰ γελοῖα ὑπομνήματα ἐναντίον τοῦ κ. Παναγιωτοπούλου μᾶς δείχνουε γιὰ χίλιοστὴ φορὰ τοὺς φοιτητὲς ἀνικανοὺς νὰ σκεφτοῦνε μοναχοὶ τους, τὸ νου τους περιορισμένους στὸ ἔλεεινὸ τους ἄτομο, τὰ μάτια τους σταματημένα στὸ καμπαναριὸ τοῦ χωριοῦ τους.

* Οἱ δὲ φοιτητὲς τῆς Θεολογίας ζητοῦν τὴν ὑποβολὴν νομοσχεδίου διὰ τοῦ ὁποῦ νὰ τιμωροῦνται οἱ ἄθεοι και οἱ βλασφημοῦντες τὰ θεῖα. (Ἡρωϊκὴ 5 Μαρτ. 1910)

Σὲ χρόνους μακρινούς με πῆγε ἡ φαντασία μου σὰ διαβῶκα αὐτὲς τις γραμμές. Ἦσυχ ἢ συχὰ εἶδεν νὰ διαβαίνουε μπροστὰ μου τὰ φαντάσματα τοῦ Ἄρειου, τοῦ Σαβοναρόλη, τοῦ Τζιζοντάτο Μπροῦνο, τοῦ Μισέλ Σερβὲ και τοῦ Γαλιλαίου. Αἶμα διψοῦνε πάλι οἱ καλόγεροι, μὰ αἷμα σήμερα δὲ χύνουε γιὰ τέτοια ζωντόβλα.

«Νόμον τιμωροῦντα τοὺς ἄθεους» γυρέβετε· μὰ δὲ μοῦ λέτε πρῶτα σὸν τί πράμα νᾶναι ἢ ἄθεοι κι ἀπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ νὰ πάη; Τάχα νὰ βάλουε με τοὺς ἄθεους, ὅποιον δὲν παραδέχεται τὴν ὁραϊκὴν και χριστιανικὴν μυθολογία, ὅποιον νομίζει πὼς οἱ πιὸ ἐπικίνδυνοι ἀργόμενοι εἶναι οἱ παχυδερμοὶ δεσποτάδες και οἱ λεγάμενοι καθηγητὲς τῶν θρησκευτικῶν ἢ κείνον ποὺ ἰσχυρίζεται πὼς σκοπὸς τοῦ κράτους εἶναι ἄλλο πρὸς ἢ προετοιμασία γιὰ τὴ μέλλουσα ζωὴ; Ὅθ ἐπιθυμοῦσα οἱ κύριοι φοιτητάδες, μαζὶ με τὸν ὀρισμὸ και τὰ ὄρια τῆς ἀθεΐας, νὰ μᾶς δίνανε τὸν τρόπο ποὺ θὰ τὴ ζετρωπῶνε καθὼς και τὴν πνοὴ ποὺ σκέφτονται πὼς τῆς πρέπει. Τί λέτε, νὰ ξαναφέρουε τὴν Inquisition, τὸ κάψιμο και τὸ κρέμασμα, ποὺ ἀπὸ πάλιους καιροὺς ἀγάπησε τόσο πολὺ ἡ Ἐκκλησία;

Γεννήματα ἐχιδνῶν, ἦντα σιγαμερὰ και τιποτένια, δὲ σὰς ἔπεσε τὸ στόμα, ὅταν τολημήσατε νὰ προφύρετε μιὰ τίτλια βλαστήμια ἐναντίον τῆς προόδου και τοῦ πολιτισμοῦ; Και ποῖος σὰς εἶπε πὼς ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλετε στὸν ἄλλοτε νὰ πιστεῦν τὰ ἀλαμπουρνέζικα τῶν Βυζαντινῶν καλογέρων ἢ ἡ μεγάλη ἀνεξικακία και μακροθυμία τοῦ Χριστοῦ ἢ τὸ «ὅ σὺ μισεῖς ἐτέρω μὴ ποιήσης; γιὰ μήπως ξέρτε τί θὰ πῆ Χριστὸς και τί θρησκεία; Ἐνα μοναχὰ φροντίζετε, πὼς νὰ γιομίσετε τὴν ἀ

χόρταγη κοιλία σας, πὼς νὰ τσεπώσετε τὰ ὄβολα τῶν πιστῶν και πὼς ὁ βίος σας νὰ ποτελῆ ὅσο τὸ δυνατό τὴν ὑβριστικώτερη ἀντινομία με τις θεμελιώδεις διατάξεις τῆς ἠθικῆς ποὺ εἴσατε διωριτμένοι νὰ διδάσκετε. Γιατί και καταχρηστικὴ εἴσατε [μιλῶ γιὰ τὸ μορφωμένο κλήρο] και φαγάδες και πιωτάδες και ἀσυνειδήτοι και τοκογλύφοι και ραδιοῦργοι και διεφθαρμένοι, ὅταν δὲν εἴσατε μωροὶ και περιορισμένοι.

Δὲν ἔτυχε ποτὲ στὴ ζωὴ μου νὰ κουβεντιάσω με Ἑλληνα εἴτε τοῦ ἐσωτερικοῦ εἴτε τοῦ ἐξωτερικοῦ και νὰ μὴν ἀκούσω τὰ αἰώνια παρὰπνε ἐναντίον τοῦ κλήρου, τοῦ ἀνώτερου και μορφωμένου πρὸ πάντων. Οἱ δεσποτάδες τῆς Τουρκίας εἶναι σωστοὶ τύρανοι· στις περιοδεΐες ποὺ κάνουε δὲν τόχουε γιὰ τίποτα νὰ βρῶνε σκαιότατα τοὺς δυστυχισμένους παπάδες, ὅταν τὰ κανονικὰ δὲν εἶναι ἐτοιμὰ ἢ λείπει κατιτίς. Ἐπειτα, οὔτε φροντίζουε νὰ μάθουε τί γίνεται τὸ θεοφιλέστατο ποίμνιο, ποὺ σὰ θεοφιλέστατο ποὺ εἶναι τρυφῶνε στὸ Θεοῦ τὸ ἔλεος. Ὅσο γιὰ κείνους τοῦ Βασιλείου, ξέρουε δὲ ὅλοι τί ράτσες εἶναι. (1)

Και μὴ νομίση κανεὶς πὼς ὅσα λέω εἶναι γενικὰ κι ἀόριστα. Ἐλαβὲ ἀφορμὴ, και στὴν Ἑλλάδα και στὴν Εὐρώπη, νὰ σπουδάξω ἀρετὰ καλὰ αὐτὸ τὸ στοιχεῖο ποὺ ἐπαγγέλλεται νὰ σώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, ποθενὰ ἄλλοῦ δὲν ἀπάντησα χυδα ὅτερ φρονήματα, ταπεινότερες σκέψεις, πιὸ διεφθαρμένο ἠθικὸ, ὑπὸ κάθε ἐποῦν. Σέρω δεσπότη ποὺ τιμωρησε παπὰ γιὰτὶ πῆγε νὰ ἰδῆ τὸν «Ἀθανάσιο Διάκονο» και ἄλλον ποὺ συμβίβησε κἄτι διαφορὴ μ' ἕναν παπὰ «ἐπὶ μετρία ἁμοιβῆ» avec le ciel il y a toujours des accommodations, ποὺ λέει κι ὁ Μολιέρος. Ὁ κ. Παναγιωτοπούλου δὲν εἶχε ἄδικο ὅταν εἶπε τοὺς φοιτητὰδες τῆς Θεολογίας ἀνηθούς και φυγόπονους, ὁ ὀρισμὸς του ὅμως δὲν εἴτανε σωστότερος, ἀν τοὺς ἔλεγε ἐκθύμ: ἰντρογκάντες και διεφθαρμένους. Σέρουε τελειοφοῖτο τῆς Θεολογικῆς σχολῆς κι ἐπίδοξο δεσπότη ποὺ δὲν ἄρηκε δουρικὸ και, σὰ νὰ μὴν τοῦσωνε ἢ ἀκοκλαία ποὺ τόσο γκεμίζει τὸ γόητρο τοῦ κλήρου, προδότη. Και πρὸ: ὅσως συμπατριώτη του και ζευτέλιος, μέσα σὲ ζήνη κοινωνία, τὸ ἑλληνικὸ ἔνομα ἀναιδέστατα γιὰ γυναικοδουλειές. Κι αὐτὸς, κύριό μου, τὴση συνειδηση ἔχει τῆς ἀποστολῆς του, ποὺ θέλει νὰ γίνη πνευματικὸς ἀρχηγὸς στὸ Ρωμαϊκὸ! Και θὰ γίνη, γιὰτὶ ἔτσι τὸ θέλει ὁ Θεὸς τῆς Ἑλλάδας. Φροῦ! νὰ μὴν ἀθασκαθῆ.

Τέτοιοι εἶναι οἱ περισσότεροὶ σωτήρες τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀνθρωποὶ ἰντρογκάντες, ἐγωῖστές, μ' αἰσθηματὰ ταπεινὰ και ὀρέξεις κανιβαλῶν. Οἱ ἄλλοι στενοκέφαλοι, ποὺ τοὺς λείπει τὸ μεγαλύτερο ἀγκυθὸ ποὺ ὁ ἀνθρωπος ἔχει χρέος ἀποχτήσῃ ἢ συνείδηση τῆς προσωπικῆς μόρφωσης. Γι' αὐτὸ βλέπουε δεσποτάδες νὰνακατόνουνται σὲ ζητήματα ξένα με τὴ θρησκεία, νὰ βρίζουε τὸ Ντάρουῖν και τὸ Χικελ, νὰφορίζουε τὸ Γενᾶν τοῦ Κλεμανσῶ. Στὴν Πόλη ποὺ εἴτανε μέχρι πρὸ λίγα χρόνια ὁ πνευματικὸς φῶρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὀργιάζουε σήμερα ἢ ἀνοησία και ἡ μαρλολογία ποὺ ζαπαλίνει τὸ ἀρχιεπισκοπεῖο με περισσὴ δαψίλεια. Ντροπὴ, μὰ τὴν ἀλήθεια. Ντροπὴ!

* Ἄς μὴν περάση ὅμως κανεὶς ἀπ' τὸ νου πὼς ἔχω ὀρεξί: νὰ φάω καλόγερους. Δὲ σκέφτομαι καθόλου νὰ παραγνωρίσω ὅ,τι τὸ ἔθνος μας χρωστάει στὴ θρησκεία, οὔτε εἶμαι γὰ ποὺ θάβρνηθῶ τις θυσίες και τὰ μαρτύρια τοῦ κατώτερου κλήρου. Ἡ σκληριὰ ἐμπόδιζε σ' ἐμὰς τις θρησκευτικὲς γκρίνιες νὰ πάρουε τὴ μορφή ποὺ πῆρανε κατόπι στὴ δυτικὴ Εὐρώπη. Ἡ Βυζαντινὴ φλυαρία και τὰ καλογερίτικα παραμυθήματα, τὸ σαράκι αὐτὸ τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, κάμανε τόπο στὴ φροντίδα πὼς ὁ νικημένος νὰ μὴν ἀφομοιωθῆ με τὸ νικητὴ ἢ μιὰ θρησκεία προφύλαξες και βάσταξέτοσχα χρόνια τὸν Ἑλληνισμὸ και σήμερα ἀκόμα εἶναι τῆς ἐθνικότητος τὸ σύνθημα σὲ πολλὰ μέρη τῆς Τουρ-

(1) Ὅσα Ἀμβρόσιος και Σια